

WHITEPAPER

Starten met je klasmanagement

Inleiding: Beweringen van starters

Op de volgende bladzijden vind je een aantal beweringen van startende leerkrachten over hun omgang met moeilijke klasgroepen en tegendraadse leerlingen. Ze werden geplukt uit overlegmomenten met starters en geven een idee van wat hen tijdens hun eerste maanden zoal bekommert. Klasmanagement laat niemand koud, zeker geen beginner.

Onder elke bewering volgen een aantal inzichten uit het boek *Sterk Starten. Survivalkit voor de nieuwe leerkracht*. De derde, herwerkte druk van 2016 gaat nog dieper in op alle aspecten van een start in een nieuwe school. Het boek helpt je om van je eerste jaar een succes te maken. Je klasmanagement speelt daar natuurlijk een belangrijke rol in, maar niet alleen dat. Je welslagen hangt nauw samen met nog heel wat andere factoren.

Je school is als een jungle waarboven je wordt gedropt. *Sterk starten* is je survivalkit met inzichten en suggesties voor deze uitdagende tocht. Auteur Johan Dehandschutter heeft meer dan 30 jaar ervaring als leraar SO en 10 jaar als mentor van startende leerkrachten. Hij geeft infosessies en workshops aan starters, studenten en begeleiders.



Sterk Starten

Survivalkit voor de nieuwe leerkracht

Meer info en bestellen via
www.acco.be/sterkstarten

Met plezier aangeboden door

Johan Dehandschutter – info@sterkstarten.be
Uitgeverij Acco – uitgeverij@acco.be

acco
MAAKT KENNIS MET U

Bewering 1

"Alleen beginnende leerkrachten hebben problemen met klasmanagement." - een starter

Sterk starten

Je krijgt bij de aanvang van je loopbaan in het onderwijs wel vaker de indruk dat problemen met een klas of een leerling alleen jou overkomen. Dat is meestal niet het geval. Leerlingen of klassen die het jou moeilijk maken, doen dat over het algemeen ook bij je meer ervaren collega's. Alleen wil jij bij de leerlingen niet meteen geboekstaafd staan als onvriendelijk of repressief, of je wordt verrast door het voorval, of je weet nog niet zo goed wat je moet doen en welke maatregelen kunnen en niet kunnen op je school.

Het is die combinatie van je empathie, je onervarenheid en je twijfel die sommige leerlingen er toe aanzet om het jou extra lastig te maken. Daarom is het belangrijk dat je voor jezelf duidelijk uitmaakt wat kan en niet kan in je les. Wees niet bang om een leerling die in jouw ogen over de schreef gaat, daar attent op te maken. Doe dat eerst op een vriendelijke, aanmoedigende toon. Zeg hem wat je verwacht. Blijft het ongewenste gedrag aanhouden, sommeer de leerling dan voor een individueel gesprek na de les. Luister in dat gesprek naar de beweegredenen van de leerling en maak concrete afspraken voor een volgende les.

Zorg ervoor dat je regels voor de leerlingen en jezelf haalbaar zijn. Giet ze niet meteen allemaal in je eerste les uit, maar communiceer ze op het gepaste moment en blijf er op toezien dat ze worden nageleefd. Informeer je vooraf over het sanctiebeleid op de school en de manier waarop je collega's ingrijpen bij overtredingen. Als straffen zijn toegelaten en je wil een straf geven, doe dat dan nooit zonder dat je eerst hebt verwittigd. Kies voor een lichte straf.

Bouw vooral gestaag aan een positieve individuele band met iedere leerling van de klas. Vergeet daarbij zeker niet de moeilijkere leerling. Stel hem of haar na de les eens een vraagje over iets wat hem of haar boeit of bekommert. Blijf ook nadenken over jezelf: wat kan je veranderen aan de inhoud, de werkvormen en de omgangsstijl in je lessen zodat de onruststokers beter meewerken?

Sterk starten =

- Bewust zijn van je startwaarde
- Je eerste stappen goed zetten
- Je talenten uitspelen
- Je motivatie koesteren
- Je inzet doelgericht sturen
- Je zelfvertrouwen op peil houden
- Sterke lesconcepten kiezen
- Boeiende lessen geven
- Je imago beheren
- De juiste contacten leggen
- Crisissituaties onder controle houden

Samengevat

- besef dat ook je meer ervaren collega's problemen hebben met moeilijke leerlingen
- informeer je over de regels en het sanctiebeleid op je school
- maak voor jezelf duidelijk wat kan en niet kan in je les
- hanteer haalbare regels en zie er op toe dat ze worden toegepast
- bouw een positieve, persoonlijke band op met je leerlingen, ook de moeilijke
- overweeg aanpassingen aan je omgangsstijl, je lesinhouden en je werkvormen

Bewering 2

“Een goede leraar heeft meestal ook veel gezag en autoriteit. Met een afstandelijke relatie krijg je meer respect en bereik je meer. Een leerkracht moet zelfs in staat zijn om de vijand van de leerlingen te zijn.” – een starter

Sterk starten

Het is niet je afstandelijkheid die respect afdwingt bij je leerlingen maar wel de overtuigende en overtuigende wijze waarop je leraar bent. Gezag heb je niet als vanzelf omdat je leraar bent. Je verwerft gezag bij je leerlingen als je je verantwoordelijkheid als professioneel deskundige opneemt. Je deskundigheid komt van je inhoudelijke kwaliteiten en van je goede samenwerking met anderen in en om je school. Leerlingen appreciëren over het algemeen leerkrachten die hen inhoudelijk iets te bieden hebben en hen leren leren en leren leven.

Afstandelijk in de zin van 'taakgericht' werkt wel. Als je gezag wil hebben in je klas, kies je bij de aanvang best voor een taakgerichte houding - ik ben leraar - en een professionele ingesteldheid - en ik wil dat zo vakkundig mogelijk doen. Dit betekent dat je de leiding neemt van het klasgebeuren zodat iedere leerling tot zijn recht kan komen. Je houdt het lesverloop goed in de hand met duidelijke instructies. En je durft neen te zeggen, ook al levert je dit een muur van vijandige blikken op.

Probeer niet de vriend te zijn van je leerlingen. Probeer niet met kleding of taalregister bij hen in de smaak te vallen. Blijf in alle omstandigheden hun leraar: jij bent de begeleider die met hen een 'hogere', pedagogisch doel nastreeft. Hiermee creëer je een duidelijke en veilige rol voor jou en voor al je leerlingen in gelijke mate.

Laat je leerlingen wel blijken dat je hen vertrouwen wil schenken en hen mee vorm wil laten geven aan hun opleiding. Geef ze inspraak en verantwoordelijkheid in zoveel mogelijk onderdelen van je lessen. Als je dat dan combineert met een streepje humor en persoonlijke interesse voor iedere leerling afzonderlijk, schep je de beste omstandigheden voor een aangename verstandhouding en mooie leerresultaten.

Samengevat

- neem van bij de aanvang de leiding van het lesgebeuren
- geef duidelijke instructies
- toon de leerlingen je enthousiasme voor je vak en voor je job
- geef de leerlingen langzaam meer en meer medeverantwoordelijkheid
- durf neen zeggen
- wil niet de vriend zijn van je leerlingen, blijf in alle omstandigheden hun leraar
- breng interesse op voor iedere leerling afzonderlijk
- doorspek je les zo nu en dan met humor

Bewering 3

Blijven straffen heeft geen zin. Op sommige leerlingen heb je gewoon geen vat. - een starter

Sterk starten

Het heeft inderdaad geen zin om een leerling de ene straf na de andere te geven. De straf mist hier duidelijk haar corrigerend effect. Ze blokkeert zelfs het hele conflict. Maar je lijdzaam neerleggen bij de situatie is ook geen goed idee. Er loopt immers iets fout met de motivatie, de competenties, de gezondheid, de thuissituatie of de waardering van die leerling voor jou of de school. Je rol als vakleraar, pedagoog van de leerling en leider van het klasgebeuren laat je niet toe het probleem te laten aanmodderen.

Stop met straf geven. Verzamel achtergrondinformatie over de leerling. Kaart met hem onder vier ogen zijn houding voor jouw lessen - en alleen die - aan. Maak duidelijk welk gedrag je niet kan aanvaarden en wat je verwacht. Luister met aandacht naar zijn beweegredenen. Zoek samen naar oplossingen. Maak duidelijk dat je zelf ook wil veranderen binnen de grenzen van wat pedagogisch en didactisch verantwoord is. Bedenk met je leerling enkele concrete en haalbare afspraken. Maak indien nodig een stappenplan zodat je je leerling toelaat langzaam vooruitgang te boeken.

Als je in de volgende lessen vooruitgang merkt, laat hem dat dan zeker blijken, maar blijf nauwlettend toezien op het verder nakomen van de gemaakte afspraken. Indien het gesprek of de afspraken tot weinig of niets leiden, dringt overleg met collega's, je directeur of andere begeleiders zich op. Breng er de leerling van op de hoogte als je die stap zet.

Samengevat

- blijven straffen heeft geen zin, stop er mee
- leg je niet bij de situatie neer, blijf streven naar een oplossing
- verzamel achtergrondinformatie over de leerling
- luister in een persoonlijk gesprek naar de beweegredenen van de leerling
- toon je bereidheid om zelf ook (voor jou aanvaardbare) veranderingen door te voeren
- maak concrete en haalbare afspraken met de leerling, indien nodig met een stappenplan
- zie toe op de opvolging en profiteer van elke kans om de leerling positieve feedback te geven
- overleg met je collega's, andere begeleiders en/of je directeur als je inspanningen vruchteloos blijven

Bewering 4

"Ik wil niet straffen. Als ik leerlingen op geen andere manier op betere gedachten kan brengen, hoeft het voor mij niet."

- een starter

Sterk starten

Met een straf mik je op een schokeffect. Je maakt de leerling op een dwingende manier duidelijk dat een grens is overschreden. Ze is een boete die je de leerling uitschrijft. Je legt hem een onaangename opdracht op: een schrijftaak, een werктаak, afzondering, een bezoek aan de directeur, noem maar op.

De kans is klein dat je met je straf de leerling overtuigt van de juistheid van je terechtwijzing, laat staan dat je er onmiddellijk tot een betere verstandhouding met je leerling mee komt. Hij zal zich hoogstens gedeisd houden. Zo goed als altijd zal hij zich verongelikt voelen of in de straf een bevestiging zien van zijn denkbeelden over de school en de maatschappij. Net als pure peper wekt straf weerzin op. Doe er alles aan om ze te voorkomen. Alleen in combinatie met een zorgzame begeleiding kan ze aan het menu worden toegevoegd.

Het is goed dat je leerlingen weten dat wat je vraagt moet worden ingewilligd en dat er een duidelijke grens is aan je begrip en je toegeeflijkheid. Maar spreek hen niet onmiddellijk over straffen. Bied ze voldoende andere motieven om van je opdrachten en instructies werk te maken: de inhoud is boeiend, de opdracht is interessant, de taak is nuttig, je wensen zijn redelijk, je hulp is beschikbaar enz.

Geef leerlingen die een eerste maal de grens overschrijden niet onmiddellijk een straf, maar verwittig hen dat je dat wel zal moeten doen als het nog één of een bepaald aantal keren gebeurt. Zeg dat je vast van plan bent om je daar aan te houden, maar maak tegelijkertijd duidelijk dat het je vurigste wens is en je er op vertrouwt dat je de straf niet zal moeten geven. De kans is groot dat je weinig of nooit straf zal moeten geven. De beste straf is de straf die je niet moet geven. Ze spoort tot inzet aan en geeft de leerling de positieve ervaring een straf ontweken te hebben.

Als je dan toch moet straffen, zorg er dan voor dat je sanctie een bijzondere inspanning of opoffering vraagt van je leerling, maar maak de boete niet te zwaar. Met een kleine straf bereik je zelfs meer dan met een zware. Het opschrikeffect is hetzelfde en de leerling voelt dat je niet onredelijk bent. Maak van de straf bij voorkeur een kleine opdracht op jouw vakterrein. Je kan de leerling ook zelf een opdracht laten bepalen.

Geef je leerling een complimentje als het resultaat van de straf je bevalt. Peil bij die gelegenheid nog eens naar de motivatie van je leerling en toon je bereidheid om naar zijn schoolervaringen te luisteren en hem te helpen problemen aan te pakken.

En geef nooit een hele klas straf. Doe in je les ook nooit een negatieve uitspraak over de hele klas. Een klas is altijd oké. Een klas is voor jou altijd een groep leerlingen waarmee je – soms langzaam – vooruitgang boekt. Als de sfeer niet is wat hij zou moeten zijn, richt je dan tot de boosdoeners alleen.

Samengevat

- een straf is een schok die duidelijk maakt dat een grens is overschreden
- besef dat je met straf alleen een leerling nooit zal veranderen of op je hand krijgen
- spreek pas over straffen nadat je andere motivatietechnieken hebt uitgeput
- geef nooit straf zonder voorafgaande verwittiging
- straf niet zwaar
- blij zorgzame aandacht opbrengen voor de leerling
- berisp of straf nooit een hele klas

Bewering 5

"Om als startende leraar doortastend te kunnen optreden in je klas heb je de steun van je directeur nodig."
- een starter

Sterk starten

Leren vraagt van je leerlingen aandacht, inspanning, planning en discipline en dit tijdens, voor en na de les. Dat leidt onvermijdelijk tot spanningen. Sommige leerlingen die het met die verwachtingen en eisen moeilijk hebben, richten hun frustratie op de schakel in het onderwijskorps die zij als de zwakste of meest kwetsbare inschatten, de startende leerkracht, jou dus. Ze weigeren je verzoeken in te willigen en slingeren je misschien zelfs verwijten naar het hoofd.

Pak hun weerstand in de eerste plaats zelf aan. Bewandel daartoe een dubbel spoor. Bied je leerlingen zoveel mogelijk duidelijkheid, zowel inhoudelijk als op het vlak van de werkmethodes. Probeer daarnaast met ieder van hen een persoonlijk band op te bouwen. Knoop daartoe individuele gesprekjes aan en laat ieder blijken dat je steeds bereid bent om op zijn of haar bekommernissen in te gaan. Wissel in de klas regelmatig van gedachten over studiemethodes en geef concrete instructies en tips aan wie het moeilijk lijkt te hebben. Daar voorkom je al heel wat frustratie mee.

Maar frustratie van leerlingen is niet altijd te temperen met een goede studiebegeleiding. Als een leerling ondanks je inspanningen je verzoeken blijft afwijzen of het goede lesverloop blijft ondermijnen, moet je kunnen rekenen op de steun van een 'externe autoriteit'. Dat kan de klassenraad, een of meerdere collega's en/of de directeur zijn.

Voor een leerling is de directeur alleszins de ultieme verpersoonlijking van het gezag op school. Als ze merken dat hij of zij je niet steunt, sta je inderdaad heel wankel. Probeer je dus te garanderen van zijn of haar steun. Die zal je krijgen op twee voorwaarden: je lesaanpak beantwoordt aan de verwachtingen van de school en je geniet bij hem of haar voldoende krediet. Licht je daarom bij de aanvang van je opdracht goed in over wat je directeur verwacht van een goede leerkracht en over de disciplinaire gewoonten op de school. Probeer daar zoveel mogelijk aan te beantwoorden. Ga bij je directeur ook al eens te rade wanneer zich tegenstand van één of meerdere leerlingen begint af te tekenen. Vraag nog niet onmiddellijk om op te treden. Met je vraag om advies maak je een eventuele tussenkomst later een heel stuk vanzelfsprekender. Je directeur heeft immers al een duidelijk beeld van wat er misloopt. Bovendien geef je zo blijk van je professionele ingesteldheid en je erkent zijn of haar leidinggevende rol. En dat is goed voor je krediet.

Samengevat

- pak problemen met tegendraadse leerlingen in de eerste plaats zelf aan
- bied je leerlingen duidelijkheid op het vlak van inhoud en werkmethode
- spreek met je leerlingen regelmatig over studiehouding en leermethodes
- geef leerlingen die het moeilijk hebben concrete instructies en tips
- knoop individuele gesprekjes aan met ieder van je leerlingen en luister naar hun wensen en bekommernissen
- verzorg je krediet bij je directeur: toon je een professionele leerkracht
- licht je in over de disciplinaire aanpak op je nieuwe school
- ga bij je directeur al eens te rade alvorens je steun of tussenkomst vraagt

Bewering 6

"Wanneer een leerling zich ongepast gedraagt, zet je die best onmiddellijk voor de hele klasgroep op zijn plaats."

- een starter

Sterk starten

Het gedrag en de uitlatingen van een leerling kunnen je soms heel erg op de heupen werken of ronduit kwetsen. De neiging om de leerling voor de hele klas in zijn hemd te zetten is dan groot. Dat is echter geen goed idee. Een leerling die zich na je uitval gedeisd houdt, getuigt van een snelle volgzzaamheid en had je harde aanpak waarschijnlijk niet nodig. Een niet zo volgzame leerling maakt er misschien een nummertje voor de hele klas van of drijft het conflict op de spits. Bovendien leg je een zware hypotheek op je voorbeeldfunctie voor de leerling in kwestie en de andere leerlingen.

Neem in de eerste plaats de houding of de woorden van de leerling niet persoonlijk. Het is zo goed als zeker niet met jou persoonlijk maar met de leraar in jou, de school, het onderwijs (en met zichzelf) dat de leerling worstelt. Beschouw het voorval met afstand. Bekijk de feiten en koppel ze zoveel mogelijk los van de emotie die ze in jezelf oproepen. Beoordeel ze vanuit hun impact op de klasgenoten en anderen.

Treed kordaat maar beheerst op. Dat is belangrijk. Met je kordate optreden neem je het op voor de studiesfeer in de klas en voor je positie als verantwoordelijke. Met je geduldige beheersing laat je de betrokken leerling en de klasgenoten zien dat je tot een goede oplossing wil komen. Zeg de leerling dat je zijn woorden of gedrag niet apprecieert of kan toelaten. Maak hem duidelijk wat je wil dat hij doet. Heeft hij je beledigd of blijft hij zich ongepast gedragen, maak dan een afspraak voor een persoonlijk gesprek na de les. Als hij zich in de rest van je les schikt naar je wensen, maak hem daar dan na verloop van tijd een complimentje over. Betrek hem intussen gewoon bij het lesgebeuren.

In het persoonlijke gesprek achteraf schets je kort nog eens duidelijk welk gedrag en/of uitlatingen je niet kan toelaten. Voeg daar iets positiefs over hem aan toe, hoe moeilijk dat soms ook is. Vraag je leerling naar de beweegredenen voor wat hij deed of zei. Laat hem zijn verhaal doen en luister geduldig. Maak daarna concrete afspraken over wat hij of zij kan doen wanneer zich in een volgende les een gelijkaardige situatie voordoet en bepaal met de leerling de mogelijke sancties voor het geval hij of zij zich niet houdt aan de afspraken. Voorzie een evaluatiemoment in de komende dagen of weken. Zeg nog iets positiefs op het einde van het gesprek.

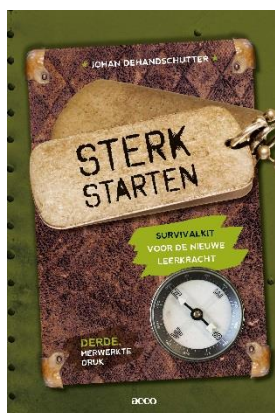
Samengevat

- reageer beheerst
- neem het niet persoonlijk
- maak een onderscheid tussen de feiten en de emoties die ze bij je oproepen
- geloof in een oplossing
- voer een persoonlijk gesprek met de leerling: luister echt en maak afspraken
- blijf positief tegenover de leerling

Sterk starten is een goede strategie

Op zoek naar meer ideeën? Neem eens een kijkje op www.sterkstarten.be en laat je inspireren en motiveren.

Geïnteresseerd in het boek? Je kan de derde, herwerkte druk (2016) makkelijk bestellen bij uitgeverij Acco via www.acco.be/sterkstarten of via een mailtje naar bestelling@acco.be.



Een survivalkit voor de nieuwe leerkracht

Wie in het onderwijs begint, krijgt het van bij de start hard te verduren. Het is geen werkerrein waarop je langzaam mag groeien. De beginnende leerkracht moet zich onmiddellijk staande houden in een veeleisende werkomgeving en van bij de start een goede indruk maken op de vele betrokkenen.

Gelukkig beschikt hij daartoe over een aantal krachtige instrumenten. Dit boek biedt hem inzichten en strategieën om van die instrumenten efficiënte middelen te maken om zijn doel te bereiken. Ze komen van een collega met meer dan 30 jaar ervaring als leerkracht en 10 jaar als mentor-coach van zijn startende collega's.

Het boek is een praktisch overlevingspakket. Starten in een nieuwe school is als beginnen aan een jungletocht. Iemand die zich daar aan waagt, is sterk gebaat met concrete tips die voortspruiten uit terreinkennis en ervaring. *Sterk Starten* focust op veel meer factoren dan de klassieke startbrochure. Het staat aan de zijde van de starter en kijkt met hem naar de vele elementen die hem kunnen maken of kraken.

In het boek zitten 11 gereedschappen, elk met een bijhorende gebruiksaanwijzing. Ze helpen de gebruiker krediet te verwerven en te behouden op zijn nieuwe school. Het overlevingspakket geeft hem het zelfvertrouwen en de zin om er in zijn boeiende onderwijsopdracht tegenaan te blijven gaan.

[Sterk Starten](#) is een handige leidraad en dat niet alleen voor wie in een nieuwe school van start gaat. Mentoren en directeurs kunnen hem inzetten bij de begeleiding van hun starters. Studenten in de lerarenopleiding vinden er in een notendop de vele facetten van hun toekomstige job en inzichten voor hun klasmanagement, voor hun relatie met hun toekomstige directeurs, collega's en ouders en voor de beheersing van werkdruk en conflicten. De meer ervaren collega's ontdekken er nieuwe ideeën en mogelijkheden in. Voor hen wil deze survival kit een revival kit zijn.



Johan Dehandschutter

Johan Dehandschutter is licentiaat in de Communicatiewetenschappen. Hij heeft meer dan 30 jaar ervaring als leraar en 10 jaar als coach van startende collega's. Hij verleent zijn medewerking aan de mentorenopleiding bij Odisee in Brussel en aan de navormingen van het Eekhoutcentrum in Kortrijk. Hij geeft lezingen en workshops aan studenten in de lerarenopleiding, aan startende en ervaren leerkrachten en aan onderwijsverantwoordelijken.

Recensies

"Het leest heel vlot en je merkt duidelijk dat het geschreven is door iemand die enorm begaan is met beginnende leerkrachten, dit ondersteunt de echtheid van het boek nog meer! (...) Ik denk dat dit boek zeker een verplicht basishandboek zou moeten worden binnen de opleiding voor alle starters".

- Joke Scheerlinck, lector en opleidingscoördinator CVO COOVI

"Een zeer helder, helpend, positief verhaal. Ik ben ervan overtuigd dat dit startende leerkrachten de kracht geeft om het in die eerste maanden vol te houden en het biedt hen veel vertrouwen."

- Katrien De Maegd, lector lerarenopleiding BaSO, HoGent

"Iedere ervaren leerkracht, directie, inspectie, lerarenopleider zal dit boek zien als een waardevolle bijdrage, het opvullen van een leemte en een aanrader voor beginnende leerkrachten."

- Joep Gorinsek, lector lerarenopleiding BaSO, Odisee Brussel

"Knap werk: degelijk, creatief, ervaringsgericht, concreet, praktisch, handig... Naar mijn aanvoelen is de inhoud ook prima bruikbaar voor leerkrachten basisonderwijs, ook door vlotte schrijfstijl en persoonsgerichte aanmoedigende aanspreking. Ik zal het mijn studenten en mentoren alvast adviseren."

- Marleen Borzée, lector Pedagogiek UC Leuven Limburg, opleidingsverantwoordelijke voor het postgraduaat mentorschap, stagementor in de academische lerarenopleiding van de KULeuven, coach en professionele trainer

"Dit is een handige gids, zeker ook omdat hij veel goede raad koppelt aan heel wat praktijkverhalen die een beginnende leraar zeker zal herkennen en die hem dus kunnen helpen om de draad niet kwijt te raken. Verder bevat het boek een hele reeks nuttige links naar onderwijsadviezen; www.acco.be/sterkstarten kan u al een idee geven van enkele "gereedschappen" die starters kunnen helpen. Een suggestie voor de scholen en mentoren: schenk of leen dit boekje aan nieuwkomers naast de klassieke vademeca".

- Marc Maes, BOCO, scholengroep Brussel